

Návštěva Indie bez setkání

Na začátku nového tisíciletí jsme se ve firmě s kolegyní Yvetou rozhodli vylepšit si svědomí a udělat něco bohulibého. Prostřednictvím pražské arcidiecéze jsme začali v Indii přispívat na školní výchovu chlapce Johna. V Keni nám pak Centrum NAROVINU vybralo děvčátko Mary. Johnovi bylo 12 a Mary 6 let.

V podstatě šlo o to, že každý rok přispíváte dítěti na školní oblečení, knížky a pomůcky nějakou částkou. Celému procesu se tak trochu farizejsky říká „adopce na dálku“. Slovo adopce je trochu „bullshit“ a marketingová nálepka pro ty, kteří se tím chtějí prezentovat. Dobře to vypadá a dokonce si tím někdo při troše fantazie může vytvořit iluzi, že si někde v Africe pořídil dítě, které vychovává.

Každý adoptivní rodič samozřejmě ví, že se skutečnou adopcí to nemá moc společného ale jako jistý druh pomoci to má něco do sebe za předpokladu, že peníze dojdou tam kam mají, kde je to zapotřebí a že polovinu těch peněz nespolknou organizátoři na své provozní výdaje. V rámci projektu se samozřejmě rozvíjí určitý druh komunikace mezi dárce a obdarovaným. Děti jednou či dvakrát do roka zřejmě za dohledu mentora napíše o tom jak se učí, co dělají, co dělají sourozenci, jak se má jejich rodina. Dopis někdy končí výzvou k tomu, abychom napsali něco o sobě. A taky že se za nás modlí a abychom se pomodlili za ně. Přiložena kopie vysvědčení se stručným komentářem učitele nebo koordinátora adopce, který má dítě na starosti. A obvykle foto dítěte. Obsah i forma dopisu se opakují podle dané šablony. Je to prefabrikát, ale milý a ono to vlastně ani jinak nejde a člověk více nečeká. Jediné očekávání a přání je v tom, aby to dítěti prospělo. To ostatní je mezi nebem a zemí a mimo kontrolu.

S Johnem se to ale přeci jenom rozvinulo trochu jinak. Trochu osobněji. Hned v popisu dítěte, který byl sepsán svéráznou angličtinou mne zaujalo, že John má silné brýle a že není „clever“, tedy chytrý. Fotografie, kterou jsme dostali totiž vypovídala o něčem trochu jiném. Za obroučkami brýlí, které byly k obličeji nepřiměřeně veliké a jakoby zděděné po někom dospělém, byly chytré oči. Přiložené kresby svědčily o tom, že kluk má výtvarné nadání. To, že není „clever“ bylo autorem posudku míněno asi tak, že se dobře neučí a to může mít plno jiných důvodů. Třeba slabá docházka kvůli práci, kterou musí vykonávat doma. Matka Johna, která se jmenuje tak jako žena Mahatmy Ghándí - Kasturba byla označena jako „coolie“, nosič a vykonavatel podřadných prací. Tatínek Josef údajně zedník, ale jak se později ukázalo, spíše opilec, který příliš nepracuje. Býti opilec není u indických tatínků nic vyjímečného. Není to proto, že by indiští tatínkové pili více než tatínkové čeští, ale že k tomu aby se opili jim stačí dost málo. Takoví tatínkové školní docházku příliš nepodporují, protože doma schází pracovní síla. Stejně jako jeho sourozenci měl John dokončit základní vzdělání, aby se mohl vyučit nějakému řemeslu. Hned jeden z prvních dopisů mne i lidé okolo pobavil oslovením Kadislav.

Netušil jsem jakou radost způsobí záměna jednoho písmene mému okolí, zejména rodinným příslušníkům. Postupně jeho psaní dostávalo barvu a jiný rozměr. Psal mi o svých zájmech, sourozencích, rodině, o tom jak rád maluje a že by se chtěl stát umělcem. Pokaždé neopomněl připomenout, že se za mne modlí. Mé dopisy se snažily být povzbudivé. Psal jsem mu o tom, že vzdělání mu dává šance k lepšímu životu, že má talent, že mám radost z jeho kreseb a že jej budeme na studiích podporovat. Komenský by ze mne měl radost. Po nějaké době se John odmlčel a já vycítil, že něco není v pořádku. Mé podezření potvrdil dopis vikáře, který mi sdělil, že John přestal docházet do školy. V rodině zřejmě vyvstala potřeba pracovní síly. Můj dopis na vikáře byl naléhavě nátlakový. Žádal jsem jej, aby udělal všechno pro to, aby se John vrátil do školy, jinak zrušíme příspěvek. Po čase se problém vyřešil a John byl zpět ve škole. Bylo to těsně před mým odletem do Indie a tak abych se osobně na místě přesvědčil, že je vše v pořádku, oznámil jsem vikáři, že školu a diecézi

v Bidaru navštívím. Vikář mou zprávu s nadšením přijal, přislíbil přátelské uvítání a setkání s Johnem i žáky.

Už první zkušenost z cestování po Indii můj záměr trochu nahlodaly. Návštěva sirotčince, davy dětí, které žadoní o „schoolpen“, drobné a bonbony, které za Vámi jdou dlouhý kus cesty i když už jste všechno rozdali, to všechno a ještě mnohé další úvahy položily otázku zdali je návštěva Johna v Bidaru dobrý nápad. Ve scénáři, který mi šel před očima, jsem měl sehrát úlohu „strýčka dobrodince“, figurku levného, pouťového ražení, apoštola almužny obklopeného haldou dětí, kterým nebudu vůbec rozumět a které nebudou rozumět mě. Viděl jsem natažené ruce po něčem, co jim ve skutečnosti nemohu dát. Byla tady reálná šance zazářit jako levná, falešná rachejtla a opět zmizet za obzorem. Ta úloha se mi nelíbila. Připadala mi hodně levná, prázdná a v tom lepším případě rozpačitá. A možná v konečném dopadu taky škodlivá. Víím jak je těžké naučit se nevstupovat do života i vlastním dětem, tedy pokud nejsem k takovému vstupu vyzván. S Johnem bych se setkal rád a utvrdil se ve víře, že vůbec není hloupý, naopak, že je velice „clever“ a že má talent, který jednou všichni objeví. Na druhé straně je velmi pravděpodobné, že bych v něm probudil nepodložená a nesplnitelná očekávání a falešné naděje, že bych pootevřel propadliště zklamání a desperátství z toho, co by se nenaplnilo.

Spasení má už od doby Ježíšovy své limity. Většinu lidského konání provází lichvářsky vážená naděje a beznaděj. Svěřil jsem se s těmi svými úvahami mému kamarádovi, sochaři Petrovi, který v Indii pracuje a žije. Jeho pohled byl ještě více indicky poučený a realistický. A tak jsem nakonec svého adoptivního syna nenavštívil. Svě zklamání mi v dopise vyjádřil jak John tak vikář Miranda. Vymluvil jsem se naprosto zbaběle na cestovní komplikace. Celý příběh ale měl nakonec šťastný konec. John školu také snad trochu s naší pomocí dokončil a šel do učení na elektrikáře. Takže tak trochu světlo a já věřím tomu, že světlo a naděje k sobě mají velice blízko.

Blízké setkání v Africe

Když jsme malou Mary Degwa Wahito v Keni „adoptovali“, bylo jí 6 let. Pískle vyfotografované na pozadí příbytku z vlnitého plechu a vedle hromady kamení. Byla stejně stará jako naše dcera Kristýna a možná to právě dalo tomuto příběhu jiný náboj. Paralela dvou dětských osudů. Tady a tam. Vyuvíjelo se to klasicky obvyklým způsobem. Dvakrát do roka dopis a vysvědčení s nějakou kresbou. Před vánocemi jsme odesílali balíček se školními potřebami, knížkou a oblečením. Před pár lety jsem pozval k nám domů skupinu keňských koordinátorů, které organizace Narovinu přivezla do Prahy. Byl mezi nimi i Griffin, vysoký, rozvážný učitel, který měl Mary a několik set dalších dětí v Keni na starosti. Já sám jsem černou Afriku poznal ještě z doby „před adopcí“, pracovní ze Zambie a Nigérie a turisticky z výšlapu na vrchol Kilimanjara. Afriku jsem si zamiloval na první pohled.

Jsou země, kde se cítíte o něco víc doma než někde jinde. Přivinou vás teple a bezelstně, trochu neomaleně, drsně, ale upřímně a přátelsky, možná trochu dotěrně, ale bez přetvářky a deodorantů. Taková byla Keňa i Tanzanie. Kolébka lidstva. Člověčí a zvířecí pach jsou tady smíchány jako před tisíci lety. Kontinent voní deštným pralesem a tlejícím dřevem, eukalypty a piniemi, věčně zvířeným prachem a horkým pískem, tropickým ovocem a kořením a všechny ty hvězdy na nočním nebi se nám, lidem opačné polokoule, zdají být jasnější a blíže než doma. Všechno tam je doopravdy. Taková je pro mě Afrika. Do Afriky se můžu kdykoliv vrátit a víím, že mě nezklame. Nikde jinde život nerozdává tak marnotratně a nikde jinde není smrt tak nenasytná jako tady. Polovina masajských dětí tady ještě nedávno umírala hlady a úspěšnost porodnosti se tím příliš nelišila od úmrtnosti mláďat ve světě zvířecím. Životní koloběh má bohatství a okázalost gejzíru. Život tryská ze země a uvadá náhle a dá se říct bez povšimnutí a sentimentu. Mluvíím nejenom o životě rostlin a zvířat. Týká se to i života lidí.

Životní rovnice je tady přímá a nekompromisní. Žijí tady přírodní lidé, kteří stále ještě považují rostliny a zvířata za stvoření sobě rovná, za své pozemské příbuzenstvo. Když kvůli obživě loví a zabíjejí, neopomenou vzdát zvířatům úctu, která jim patří.

Přál bych si, aby jednou všechny dětské výlety směřovaly do Afriky a to nejenom proto, aby ukázaly, co je život a smrt a čeho si vážit, aby nechaly poznat všechna ta zvířata a stromy a rostliny, ale hlavně proto, aby každý odmalička věděl, čeho všeho je jenom maličkou součástí, malinkým kouskem a k čemu bez jakékoliv zpupnosti a nadřazenosti patří. Aby pocítil přání jít nahoru do hor a kopců a zkusil se uskrovnit, poznal pokoru a to, co je v životě podstatné. Aby zkusil pár dní spoluužívat s lidskými bytostmi jiné rasy a jiného civilizačního obrazce, aby se zeptal, jestli to, co nazýváme civilizací, mnohdy není jenom nálepka a cena, kterou platíme za své pohodlí a krátkozrakost.

Afrika, to není exotická, nafoukaná podívaná pro fyzicky a mentálně přetučnělé občany tzv. vyspělých národů. Afrika je veliký kus planety, kde ještě žije bůh jménem příroda. Je to kus planety, kde nenajdeme monumenty, chrámy a katedrály, které vešly do dějin. S výjimkou Egypta a jeho posmrtné panovnické monumentalitě nenajdeme v Africe téměř žádné památky, jako by si příroda řekla, že jediným monumentem tady zůstane ona sama. Známe pohádky, ve kterých se zakleté zvíře promění v člověka díky lásce. Stále čekáme na pohádku, ve které díky lásce porozumíme zvířatům, přírodě, a konec konců taky sami sobě. A tak jsme se rozhodli, že než tu pohádku někdo vymyslí, napíše a vzkřísí k životu, pojedeme všichni do Afriky. Žena Ingrid, dcera Kristýna (15 let) a Anička (7 let).

Po poptání cestovních kanceláří v Praze a jejich cenách jsme se obrátili na keňské cestovky v Nairobi. Jejich nesrovnatelně cenově i kvalitou lepší nabídka rozhodly.

Tři týdny cestování nabídly nebetyčnou nádheru – Národní parky Manyara, Serengeti, Ngorongoro, Tarangire, Amboseli, Tsavo West, Mt. Kenya, jezero Naivasha, Masai Mara na závěr Zanzibar. Stáda gazel, pakoňů, zeber, žiraf, divokých prasat, rodiny lvů a gepardů, stovky slonů, hrochů, růžová hejna plameňáků. Naši průvodci a šoféři Ali a Julian nám toho o přírodě a zvířatech řekli víc než bychom se dozvěděli ve všech encyklopediích. To nejdůležitější ale byla Mary. Ona se po celou dobu stala podstatným důvodem a smyslem cesty. To, že jsme si kdysi vybrali k „adopci“ děvčátko, mělo svůj důvod. Děvčata to mají v Africe dvojnásob těžké. Pokud skončí základní školu a nedostanou se na školu střední je značná pravděpodobnost, že ji v raném věku jejich 13-14 let provdají, skončí u podřadné, nádenické práce nebo na ulici.

Schůzku s Mary jsme si dojednali prostřednictvím organizace Narovinu a naší cestovkou v Nairobi předem. Sešli jsme se krátce po přeletu do Nairobi v hotelu Country Lodge. Koordinátor Griffin, zástupce cestovky Lindbergh Kevin Muthanga, Mary, její maminka s nemluvnětem v náručí a my. Bylo to setkání velmi zvláštní, naplněné rozpaky i velkou snahou prolomit úvodní bariéry. Mary byla oblečena velmi módně, až téměř nevěrohodně módně jakoby z divadelního fundusu. Celé to působilo tak trochu divadelně a na rozdíl od nás, kterým se naplnilo přání Mary potkat, vidět, bavit se s ní, předat dárky, dozvědět se a podělit o radost ze setkání, v očích a na tváři Mary byla stísněnost a smutek. Nervozita? Problémy? Obavy? Tíseň z nezvyklého prostředí i ofiiality celé sešlosti? Něco jiného? Scházela spontánní radost ze setkání, které si ve svých dopisech tolik přála. Možná, že momentální indispozice anebo setrvalý jev u dětí, které sdílejí starosti svých rodin a okolí. Díky upřímné snaze všech se nakonec úvodní ztrnulost rozplynula. Jedlo se a povídalo o všem možném. Hlavním tématem obou děvčat, Kristýny i Mary se stala škola. Mary studuje střední školu internátním způsobem ve městě Kangundo, asi 120 km od Nairobi.

Dozvěděli jsme se, že pokud bychom Mary chtěli znovu vidět tak musíme za ní do školy, kde se učí, internátně bydlí a to i během víkendu. Ani chvíli jsme neváhali a rozloučili se s tím, že se ještě uvidíme. Po dvou týdnech safari na cestě od tanzánských hranic na sever k Nairobi jsme po prašné, terénní cestě odbočili ke Kandungo. Náš šofér Julian občas probudil pochybnosti o tom, zdali Mary ve škole skutečně najdeme: „To víte Afrika...“ Po dvou hodinách rallye jsme dorazili do cíle. Žádné značení školy, žádný náznak kudy se ke Kitwii Secondary School dostat. Teprve dotazem na dva mládence nám svítla naděje. Po chvíli dohadování mezi sebou určili směr a za další čtvrt hodinu jsme zastavili před železnými vraty a něčím co připomínalo kasárenské baráky obehnané dost vysokou zdí. Na průčelí jsme se dočetli jaká je School vision a Mission. Velký znak Kitwii Secondary School byl podtržen mottem: „Budujeme budoucnost.“ Po vydatném troubení se vrata otevřela. Vjeli jsme na travnaté prostranství mezi přízemními baráky. Všude bylo čisto a klid, který znamenal, že probíhá výuka. Zamířil jsem ke kanceláři ředitele školy a po ohlášení a asi 5 minutách čekání mne principál přijal. Podsaditý dobrosrdečný chlapík mne vyslechl a nechal přinést jakési účetní knihy, ze kterých zjistil že Mary opravdu ve škole studuje a má všechny poplatky řádně zaplacené. Debatovali jsme o jeho problémech s vodou, stravou i vybavením o docházce žáků a o všem možném. Když zvonek ohlásil přestávku pravil, že Mary přivedou a nabídl prohlídku školy. Rychle jsme prošli třídami plnými žáky v uniformách jednotného oblečení jak to je kdysi zavedli Britové.

Všichni čistě oblečení, zdvořilí, přátelští. Už dříve jsme byli upozorněni že výuka probíhá od 6 hodin ráno do 5 hodin odpoledne. Pozůstatek vyučovacích norem nastavených kdysi dávno Brity. Vycházely z toho, že místní černošské děti potřebují ke zvládnutí učebního kurikula daleko více času než děti britské. Na nádvoří nás čekala Mary a byla proti setkání jako vyměněná. Usměvavá, hovorná, radostná a zjevně se ve školním prostředí cítila daleko lépe než v hotelu v Nairobi. Vyprávěli jsme si o jejím studiu, o jejich životních plánech, o tom že jednou chce být letuškou a poznávat svět. Ujistili jsme ji, že se jí to určitě povede. Polední přestávka uběhla rychle a tak jsme se museli rozloučit. Připomněli, že teď má také zdravotní pojištění a tím pádem budeme jistější pokud jde o její zdraví. Způsobně slíbila, že se bude snažit aby se v některých předmětech jako matematika nebo angličtina zlepšila a my zase slíbili, že s naší podporou může dál počítat. Loučení nebylo lehké, ale proběhlo s dobrým pocitem, že tady je Mary v dobré péči a na správné cestě. Kam až na ní dojde záleží na spoustě věcí a na překonání spousty předsudků a překážek. Jsme rádi, že je pomáháme alespoň trochu překonávat a že k nám Mary jednou na své cestě do světa snad také doletí.

Ladislav Kopecký, jednatel firmy Createam, zapojené do programu NAROVINU, adopce na dálku